
EGY GITÁR A FENYŐ ALÓL

– Alapi Istvánval Dukay Nagy Ádám beszélget –

A régi lakásban, ahol fölött, ott találkozunk. Ebben maradtunk; és abban, hogy ez mindkettőnknek fontos. Egy salgótarjáni koncert másnapján, a régi lakásban, a Pécskő utcában, ahol szülei ma is élnek. A nyolcvanas évek közepén, huszonöt évesen hagyta el városát – Budapesten él ma is. Volt kereskedelmi vállalatnál kifutó, dolgozott a Ganznál MEÓ-sként, később, rövid időre, a Magyar Rádióhoz került. Aztán hamarosan: csak a zene. Front – még itthon –, Moho Sapiens, Edda, szerencsepróbák (vagy próbaszerencsék?) és újra Edda. Meg Jeff Porcaro Emlékezenekar és Alapi Band és szólólemez és nem sorolom. Tehetségére – a honi viszonyokat ismerve – szokatlanul gyorsan figyelt föl a szakma – is –, így „percek” alatt került az élvonalba. Figyelmességét, humániumát nem „koptatta” a több tucat arany- és platinalemez, meg az összeszámolhatatlan sikerkoncert, kluboktól a tízezres csarnokokig. Ma is két-három órát gyakorol. Most is, míg beszélgetünk. Eldől a fotelben és az egyébként sok ezer wattal fölerősített húrok alig-nesz „háttérzenét” adnak augusztusi délutánunkhoz.

– *A zene nagyon hamar vált evidenciává az életedben, viszont a színpaddal való kapcsolatot prózai vonalon is szoros volt. Kezdhették innen?*

– Igen, kétszer felvételiztem a Színművészeti Főiskolára és mindkét alkalommal a harmadik rostán estem ki. Nagyon bosszantott a dolog, mert akkor még magas volt a korhatár – 27 éves korig lehetett jelentkezni – és akkoriban egyébként is nagyon sokan jelentkeztek. Tehát a harmadik rostáig bírni teljesítmény volt. Engem ez azért dühített, mert ha kidobnak az elsőn, akkor azt mondom, hogy biztosan azt látják, hülye vagyok ehhez az egészhez. De nem. A második alkalommal – miután mindenki elmondta a magáét – visszahívtak még egyszer, amin mindenki csodálkozott, mert nem szoktak kétszer senkit behívni. Szóval, visszahívtak és kellett még mondanom ezt-azt... Ez az egész már önmagában érdekes volt és közben derült ki – mert akkor már volt ismerősöm a hallgatók és a tanárok között is –, hogy a következő helyzet állt elő: ketten maradtunk versenyben, viszont mindig az osztályindító tanár szava dönt. Mi akkor ketten „lógtunk a levegőben” és a bizottság engem tartott jobbnak, viszont Huszti Péternek – az osztályfőnöknek – állítólag volt egy protezsált embere, és nyilván ő mellette döntött. Így alakult. Amikor ezt megtudtam, érthető módon, nagyon megharagudtam az intézményre – a magam 19 évével –, és azt mondtam: jöjjön

ide az, aki akar, ha már eleve így indul ez az egész történet. Holott, mindenhol ez van, csak az ember 19 évesen ezt nehezen fogadja el.

– *Ebben a korodban viszont már szerves része volt életednek a zene. Belefért még akkor a mindennapjaidba – ilyen súllyal! –, hogy prózai szövegeket tanulj, fölvételre készülj?*

– Hogyne, a mai napig imádom a színházat, a filmeket, az irodalmat. Mindig is ez volt, ami igazából éltetett, mindig humán beállítottságú voltam. Harmadikban meg is buktam matekból, és ennek akkor nagyon nem örültem... Visszatekintve banális a dolog, de szívesebben töltöttem volna kevesebb idegeskedéssel azt a nyarat. Francia–oroszl nyelvszakosok voltunk és a vizsga előtt egy nappal értünk haza Leningrádból... Azt kell mondjam: óriási szerencsém volt. A mateknak egy részét valamiért – érthetetlen módon – szerettem és értettem és sikerült is pont abba behúznom. Szóval, kezdettem a negyediket.

– *Visszatérve: a vers- és prózamonddással „különleges” helyzetbe kerültél? Merthogy akkoriban a fiúk vagy fociztak, vagy zenéltek.*

– Igen, általában sport, vagy zene, ez igaz, de a zenekarcsinálás nemcsak akkor zajlott így. Ez most is így van és azt hiszem – és bízom benne –, hogy mindig is így lesz. A saját tanítványaimról tudom, hogy egy városban, vagy kisebb településen, ahol kétezer ember él, ott hat zenekar alakul.

– *Ezt elhiszem neked, de a fiatalok akkor még valóban a nyakukba akasztották a gitárt.*

– Nyilván annyi volt a különbség, hogy a műfajok mások voltak. Bár most nemrégiben voltam Székesfehérváron egy rendezvényen, ahol hatnyolc hangszeres gimnazista zenekar lépett föl a művelődési házban és három-négyszáz ember volt rájuk kíváncsi – ez szép közönség.

– *Visszatérve, hogy lezárjuk: nem lógtál ki a prózatanulással és -monddással a sorból?*

– Mindig jelen voltam versenyeken és rendezvényeken, de ettől nem lettem különc, vagy stréber.

– *Ez korábbra nyúlik vissza, mint a zene?*

– Nem, ez valahol összekötődött. Tízéves koromban kezdtem gitározni és nyilván tízéves korom előtt nem nagyon gondolkoztam azon, hogy színesz vagy zenész akarok-e lenni. Abban a korban az ember ezen nem is gondolkodik. Csak csinál valamit. De hát a gitár is véletlenül lett gitár – és nem más. Általában a zenéhez és a hangszerekhez vonzódtam. Tulajdonképpen, ami leginkább foglalkoztatott az a zongora volt, és a dob... igen, a dob is nagyon izgatott. Végül is azért lettem gitáros, mert a „hangszerdolog” mindig szóba került itthon, csak nem volt pénzünk venni egy zongorát... esetleg pianiót. Az akkoriban is – mint ma – elég nagy kiadásnak

számított, és ugyan mindig volt róla szó, hogy egyszer talán egy pianínót... Nem jött össze. Na most, a nagyapám, aki gondolkodott a karácsonyi ajándékomon 1972-ben – akkor voltam tízéves –, eldöntötte ezt a dolgot. Elment a Pécskő Áruházba – akkoriban az egyetlen hely volt a városban, ahol hangszerekhez lehetett jutni –, és vett nekem egy akusztikus gitárt, s ez meg is határozta az életemet. Kivettem a karácsonyfa alól azt a hangszert, és azóta sem tettem le.

Tízéves korában az ember még nagyon képlékeny és én ugyanúgy énekeltem, füttyörésztem a korabeli popszámokat, mint a többiek. Ugyanakkor nagyapám mellett, amikor náluk voltam – s ő egy hétre előre bejelölgette a komolyzenei műsorokat az újságban – a „legszélsőségesebb” hangversenyeket is meghallgattam. Ő a klasszikus zenén belül volt mindenevő, s ugyan szakmailag nem tudott a zenéről igazán semmit, ahhoz nagyon jó érzéke volt, hogy a zene eszközeivel, hogyan próbálnak a szerzők hangulatokat kifejezni – ezt próbálta nekem elmagyarázni. Általánosan engem ezek az élmények arra tanítottak meg, hogy mi a zene lényege. Ma talán úgy fogalmaznék: mi az Ember és a Zene viszonya? Hogyan is állunk mi ehhez a dologhoz?

– ...*egyfajta viszonyrendszerre gondolsz?*

– Aki hallgatja, annak egyszerűbb, pontosabban egészen más a helyzete. Az emberek többsége azt mondja: „Szóljon valami zene, s az majd kivált belőlem valamit. Vagy nem.” És akkor hallgat mást. Ugye, így van? Tehát nem tudatosan gondolkodik rajta, hogy miért szól a zene. De aki foglalkozik a zenével, annak van egyfajta koncepciója arra, hogy mi lehet a zene célja. Miért játszunk zenét? Mit akarunk azzal elérni? Hogyan kell ehhez hozzáállni? Mi a funkciója a zenének az emberek életében? Az iskolai keretek ma sem a megfelelő kérdéseket fogalmazzák meg. A gyerekek fejét nagyon száraz, szakmai vonatkozásokkal tömik. Azzal, hogy ritmus, időérték, ejtett vonókezelés... A dolgoknak azzal a részével töltik az idejüket, ami kizárólag a szakmai részhez tartozik.

– *De hát meg kell tanulniuk...*

– Természetesen, csak azt az egyet felejtik el a legtöbb esetben, hogy ez az egész miért van? Hogy a zene nem matematika! A zene, mint minden időben és térben zajló viszonylagos dolog, leírható matematikai összefüggésekkel, de ettől még nem az. A matematikát, mint tudományt még nem is definiálták, mikor a zene már az emberi élet része volt. Versek sem úgy íródnak, hogy „Most anapesztust fogok írni...” Azt hiszem, az iskolában nagyon gyorsan terelik téves irányba az embereket. Azt mondják: „X költő milyen okos, mert ilyen és olyan sorokat írt...” Holott ez automatikus.

Ha valaki jelen időben kezd el beszélni, mondaton belül nem vált idősíkot. A zenében is így van. A zene valamilyen érzelem, vagy gondolat kifejezése. Valamilyen eszközökkel. De nem az eszköz a cél! Nem úgy írok zenét, hogy matematikai struktúrák alapján rakosgatom egymás mellé a harmóniákat, meg a ritmusokat. Mert lehet így írni zenét, csak nem lesz mögöttes tartalma. Nem lesz miéértje.

– *Lehet, hogy azért nem lettél klasszikus gitáros, mert éppen annyira vagy szerzői, mint előadói alkat?*

– Akkor ezt még nem tudtam. Hogy miért nem lettem klasszikus zenész, annak pofon egyszerű oka volt. Amikor meglett a gitárom, a téli szünet után azonnal jelentkeztem a Salgótarjáni Zeneiskolába, hogy szeretnék tanulni. Bementem az akkori igazgatóhoz, Virág Laci bácsihoz és jelentkeztem: klasszikus gitárra szeretnék beiratkozni. Erre az volt a válasz, hogy miért akarok én gitározni tanulni, az egy komolytalan hangszer. Ott állt egy tuba a sarokban és a tanár úr rámutatott: „– Miért nem próbálkozol valami komolyabb hangszerrel? És különben is tele van a gitár-szak.” Ezek után mondtam valami hülyeséget, hogy ki kell mennem, vagy ilyesmi és hazaszaladtam. Nagyon szomorú voltam, és ezzel tulajdonképpen véget is ért a klasszikus gitárosi „működésem”.

– *Ennyire nem fogadták/fogadják el a komolyzenén belül a gitárt?*

– Annyira nem, hogy nincs akadémiai képzés. Ezt tudtad? Tehát a klasszikus gitárt csak főiskolai szintig oktatják. Még ma sincs annyi respektje, írott anyaga, mint amennyi, mondjuk a hegedűnek, vagy a zongorának. Hosszú ideig a lantot valamilyen szinten elfogadták, de azt is csak... És a gitár mindig a „pór nép” hangszere volt – a történelmi időkben is. Annak ellenére, hogy Niccolò Paganini éppenséggel előbb tudott gitározni, mint hegedülni. És állítólag ugyanolyan zseniálisan gitározott, mint ahogyan hegedült. Ez számomra azért világosan mutatja, hogy a zenészek soha nem gondolták a gitárról, hogy az „simlis” hangszer volna; a közmegítélésben ez mégis így alakult ki.

– *Az 1950-es, 60-as évek beat-korszaka nem ártott gitárnak?*

– Biztosan ártott. A gitár úgy került a könnyűzenébe, hogy akusztikailag is meg kellett harcoljon helyéért, hiszen a többi hangszer túl hangos volt. Zenekarban meg sem tudott szólalni. Próbálkoztak aztán a bendzsóval – ami relatív hangosabb volt –, de az egy más karakter... Az első elektromos gitárt Adolf Rickandbacker valamikor a 30-as években alkotta meg. Ő akkor költözött Németországból az Egyesült Államokba és egy francia származású amerikai fickóval tervezte azt meg. Ezek a hangszerek elég érdekesen néztek ki: hatalmas patkómágnesek vették körül a húrokat és a testben

volt a tekercs... Ettől függetlenül robbanásszerűen lett népszerű. Jó ideig tiltakoztak is az úgynevezett „lapos” gitárok ellen, mert például a Gibson már akkor is nagy márka volt az akusztikus hangszereivel. És amikor a Leo Fenderék elkezdtek gyártani a lapos gitárokat, akkor jutott nekik is eszükbe, hogy pár évvel ezelőtt megkereste őket egy Les Paul nevű zenész azzal, hogy kitalálta: lapos fatestre rögzítsék a húrokat és onnan erősítsék föl a hangerőt. Ők akkor a „kidobták” Les Pault és a terveit, s csak ekkor, a harmincas években keresték meg újra, mert világossá vált, hogy az ő elképzelése a járható út. Előbb akartak szerződést kötni vele, mint a konkurencia... Világos, ma is jól ismert képlet.

– *A gitár hangjának fölerősödése húzta magával a többi változást?*

– Ezek után sokáig ritmus és kísérő hangszerként alkalmazták, szólisztikus szerepe zenekarokban egyáltalán nem volt. Később, viszonylag hamar, megjelentek azok a zenészek, akik rájöttek, hogy ebben a hangszerben több van, és elkezdtek szólisztikusan használni.

– *Ki volt az első, aki te életedben a legfontosabb volt?*

– Az első olyan hatás, és csapat, akiknél számomra kiderült, hogy mennyi lehetőség van ebben a hangszerben a Led Zeppelin volt. Chuck Berryt és Bill Halleyt ugyan hallgattam, de nem fogott meg annyira. A dzsessz lényegesen később, 15 éves korom körül talált rám.

– *Egyébként gyerekkorod óta „benned volt” a dzsessz?*

– Biztos, hogy bennem volt... De nem a műfajra gondoltam akkor... Hogy a zenében az improvizáció mennyire izgalmas, az kezdettől fogva érdekelt. A rockon belül is. Ha meggondolod, a barokkban az összes prelúdiumot improvizálták, s mikor már huszonhatodszor játszotta Bach a G-moll Toccata és Fuga elejét, akkor leírták.

– *Ez azért érdekes, mert akik figyelik a pályádat inkább azt látják, hogy elkezdted nagy elánnal a rockot és fokozatosan komolyodsz.*

– Ez azért néz így ki, mert sokan nem tudják, hogy mivel foglalkoztam – vagy mi foglalkoztatott – azelőtt, mielőtt az Eddába kerültem. Mondjuk még éppen itt, Salgótarjánban.

– *Tudom, a Front-korszakban egészen mást csináltatok...*

– Igen, ott tipikusan azt a fúziós műfajt játszottuk, ami sok mindenből tevődik, tevődött össze. Rockból – mert azok az elemek is megvoltak –, klasszikus zenei elemekből, és sok tekintetben dzsesszből is; már amennyire akkor nekem közöm lehetett a dzsesszhez. Én akkor olyan zenész voltam, aki „belecsöppent” valamibe, amit nagyon akart, de sokkal kevésbé volt tudatos a játéka. Pedig akkor már nagyon szerettem a dzsesszt. Először nem is a tradicionális dzsessz-szel kerültem kapcsolatba, hanem azzal a

fúziós zenével, aminek inkább dzsessz-rockot definiáljuk. Az első hatás Chick Corea legelső formációja volt, amiben Stanley Clark bőgözött és Larry White dobolt. Én nem Al di Meolával hallottam először ezt a formációt – bár tény, hogy ő lett onnan az egyik leghíresebb – hanem Bill Conors-szal. Ez a meglepetés pedig – magától értetődően – a tévéből ért. Szokás szerint leültem a képernyő elé, az NK 25-ös magnót bedugtam a tuel-kimenetbe – mert mindent fölvettem, ami akkor Nyugatról jött –, és akkor azt éreztem, hogy itt valami egészen más történik, mint amit addig gondoltam a zenéről; vagy amit addig hallottam. Nem tudtam, hogy mi ez. Nem értettem. Döbbenet ütem a tévé előtt, hogy ez valami óriási. Milyen zene ez? Benne volt az, ami a rockból tetszett és valami olyan kreatív szabadság, ami a rockban nincs ennyire meg, mert az egy program-zene. A rock ugyan szabadságot sugall, de azért megírt számok eljátszásáról szól. Itt pedig kollektív improvizálás hallottam – életemben először. Van téma, de a szabadságnak egy addig soha nem tapasztalt fokát éreztem meg. Akkor már nemcsak sejtettem, hanem tudtam: ez lesz az, ami nekem ebből az egészből a legjobban fog tetszeni; ez lesz, ami engem talán örökre meghatároz.

– *Volt ehhez akkor neked társaságod? Megtudtad ezt a felfedezéset, élményedet valakivel osztani?*

– Azért volt az hálás időszak, mert akkor az ilyen műfajok divatosak voltak. Tehát a gimiben az összes haverom, barátom ugyanezeket hallgatta, amiket én. Gyakorlatilag ciki volt akkoriban, mondjuk Pink Floydtól „lefelé” zenéket hallgatni. Mindenki Chick Corea, Maha Visnu lemezekkel a hóna alatt szaladgált, azokat mutogattuk egymásnak. Ha valaki a Boney M-et emlegette, az már ciki volt... Ma boldog volnék, ha a tévében, rádióban csak olyan zene szólna, mint a Boney M. Bárcsak ez maradt volna tánczenének a mai napig, és ne ez a tökéletesen elembertelenedett valami, ami csak egy szelete a termék- és szolgáltatás-eladási blokknak.

– *Akkor ez elvileg nem változott, mert ma is majdnem ugyanazt hallgatja „mindenki” – csak a könnyűzene lett olyan, amilyen.*

– Nem tudom, ma ki mit hallgat. Nagyon sok olyan fiatal ismerősöm van, akik bizony újra felfedezik maguknak azokat a fajta zenéket, amiket mi annak idején hallgattunk. A rockot, s vele a dzsesszt is; és nem elsősorban azt tekintik a zene céljának, hogy összecsapjanak egy olyan produkciót, amivel azonnal lehaknizható az összes diszkó a környéken, és zsebre tehetik a gázsit.

Ami ma érdekes, hogy megint rengeteg olyan lemez jelenik meg, ahol a kísérletező szellem újra fölélédni látszik. Volt a fúziós zenének egy nagyon virágzó korszaka a 70-es évek közepén, ami a 80-as években kezdett lecsengeni... És akkor az instrumentális zene is megváltozott. Ma újra olyan

zenék jelennek meg – gondolok például Stanley Clark munkáira –, amelyek kísérletezők, mégis modernek. Tehát újra azon gondolkodnak zenében, hogy hogyan lehetne a különböző hangulatokat, műfajokat, hangszereket ötvözni úgy, hogy abból valami érdekes, kreatív mű szülessen. Megint van egy ilyen tendencia. Nagy rock-gitárosok is, mint Grag Howe, vagy Tony McAlpine, akik kifejezetten a klasszikus zene és a rock ötvözésével foglalkoztak – és az volt a lényeg, hogy minél attraktívabb legyen a gitár megszólalása –, most teljes énnükkel a dzsessz irányába mozdultak.

– *Érdekes, hogy nem említesz magyar neveket...*

– Azért nem említek magyar neveket, mert igazából... Nálunk nagyon sok jó zenész él és dolgozik, van azonban egy nagyon nagy hiba – ami valószínűleg az iskolarendszer hibája is – éspedig: még mindig próbálnak sablonokat erőltetni az emberekre. Kevesen kerülnek ki úgy, mondjuk a dzsessztanszokról, hogy rájöttek volna arra... Kevesen vannak, akik azt mondják: fölrúgok mindenfajta sablont, amit tanultam és megpróbálok olyan zenét játszani, amiben bátran el merek térni az adott műfaj paneljeitől.

– *Mindig a kreativitás nevelését hangsúlyozod elsősorban?*

– Igen, az ember próbálja meg arra használni a zenét és a hangszerét, mint eszközt, hogy kifejezze a gondolatait. Ez nem egyszerű, annál is inkább, mert a zene nem elsődleges jelrendszer.

– *Hát, ahogyan azt néhányan művelik, azért egészen tiszta is lehet a kép.*

– De nem biztos, hogy te ugyanazt érzed egy zenében, amit én.

– *Ez igaz. Eredetileg nem terveztem, hogy beszéljünk az Eddáról, de te említetted és nyilvánvaló, hogy az életedben olyan súllyal van jelen, ami nem megkerülhető. Ha a kreativitásról beszélünk, kezdjük az Edda esetében is azzal, hiszen ott a megírt dalok adottak, improvizációra sok esély nincs, viszont: szerzőként is működsz.*

– Bizonyos részeket külön tudok választani. A mai napig sajnós, vagy hál' Istennek – financiális szempontból sajnós, más szempontból hál' Istennek – megmaradtam egy relatív álomvilágban élő embernek. Folyamatosan álmodozom arról, hogy milyen zenét tudnék írni, ami tetszik valakiknek; hogy örömet szerezzek... Ez foglalkoztat. A dolognak azonban van egy másik része – pont azért, mert gyerekkoromban zenei mindenevő voltam –, hogy tudniillik annyira szeretem a zenét, hogy legtöbbször a magam számára is találok benne örömet. Ha nekem el kell játszani a *Smoke on the Water*-t, ami, hát nem egy mit tudom én, mekkora művészi feladat – bár nagyon jó nóta –, szóval, ha én azt eljátszhatom, ugyanolyan jól tudom magam érezni, mintha bármi mást játszanék. Az Eddában is szerencsés eset, hogy abba, amit játszom nem szólnak bele. Nem mondják, hogy ilyen szóló, olyan szóló legyen... Sőt, ha visszanezzük a lemezeket, mondjuk onnantól,

amikortól én bekerültem, tehát a hetedik lemeztől, ott túl azon, hogy rockslágereket „gyártott” az együttes, a zenére mindig komolyan odafigyeltünk. Írtuk a számokat, de ha visszahallgatod, ezekben a nótákban elég komoly zenekari részek vannak, amiket nagyon gondosan, nagy odafigyeléssel csináltunk. Ez onnan adódik, hogy a zenekarban mindenki meglehetősen egyformán gondolkodik – a zenéről. A mai napig ugyanúgy gondolkodunk a rockról, ahogyan a kezdetekben. Sajnos nagyon sok tekintetben meg vagyunk fogva, sok tekintetben rá vagyunk arra kényszerítve, hogy kompromisszumos megoldásokat kössünk – az eladhatóság érdekében. De hát ez, végül is, nem elsősorban a mi döntésünk, hiszen a végső döntés mindig Pataky Attiláé. Az Edda mindig olyan, amilyennek Attila akarja, mivel ez elsősorban – és ez elvitathatatlan tény – az ő produkciója. Mi tizenvalahány éve csináljuk, mégsem...

– *Rendszeresen játszol más formációkban – ebből a Jeff Porcaro Emlékenekar, ami a legstabilabb és mára meglehetősen ismert is –, de ezek zömmel klub-esték. Milyen színpadi ember vagy? Mennyire „ráznak meg” az olyan nagy koncertek, mint az 1995-ös 15. Edda Születésnap volt a Budapest Sportcsarnokban?*

– Az egy nagyon jó időszak volt. Nagyon pozitív hangulat uralkodott a zenekaron belül, és én személyesen is nagyon jó passzban voltam. Azt éreztem, hogy a zenekar jó, sokan járnak a bulijainkra, szeretnek minket. Rengeteget játszottunk. Akkoriban vettem föl – a turnénkkel párhuzamosan – az első önálló lemezemet... Nagyon jó érzés volt. A Budapest Sportcsarnokban 14 500 fizetővendég volt akkor, holott a BS-ben maximum 12 000 embert lehetne elhelyezni. Ez egy rock-koncerten, Magyarországon a 90-es években óriási teljesítmény, nézőcsúcs volt. A tűzoltóság és a rendőrség is kivonult, éjszaka APEH-ellenőrzés kaptunk... Ennek ellenére is... Az egy fantasztikus korszakunk volt; repült a zenekar.

– *Az álmodozó énedhez tartozik az a döntésed, amikor egy évre Kanadába utaztál? Hogy megpróbálsz...*

– Tulajdonképpen ahhoz tartozik. Annyi mindent hallottunk arról, hogy a zenei élet, meg a zenészek odakint, hogy mindenáron szeretnénk volna ezt a valóságos közegében meglátni. Valahol azt éreztem: sok minden sántít ez ügyben. Az, hogy így-úgy a magyar zenészek; bezzeg Amerikában, minden utcasarkon... Biztos te is hallottál sok ilyen szöveget. Na, ez úgy hülyeség, ahogy van. Arányaiban pontosan ugyanannyi jó és rossz zenész van ott is, meg itt is.

– *Technikailag ez az egész utazás hogy nézett ki?*

– Technikailag ez a világ legbutább módján nézett ki. Egy nagyon minimális pénzzel – amivel másfél hónapot tudtam kihúzni – érkeztem meg a

nagy semmibe. Annyiban nem teljesen, hogy volt egy ismerős család, akiknél az első néhány héten lakhattunk, azután indult meg a kálváriánk... Előfordult, hogy nagyon rossz helyzetben voltam, és volt amikor relatív jóban. Volt úgy, hogy be volt osztva az otthon lévő egy zsák krumpli, meg a fél zsák hagyma... És minden napra volt egy alma; az egyik felét délelőtt, a másikat délután ettem meg. Kevesen mesélnek ilyen dolgokat, azok közül, akik kint voltak, mert mindenki azt szereti „újságotlani”, minden milyen nagyszerű volt...

– *Érdekes és tisztelnivaló, mennyire mentes tudtál maradni a maníroktól.*

– Engem gyerekkoromtól taszított az ilyesmi. Zavart és nagyon nem tetszett, ha valaki felnőtt saját magához... Érted, mit mondok: valaki valamit nagyon jól csinál – és teszem azt, így is van – és felnő mindehhez. Sőt, ezt folyamatosan érzékelteti. A mai napig úgy vagyok ezzel, hogy a sikereim, az elismeréseim, amik eddig értek – bármilyen formában –, sokkal inkább ijesztenek meg; sokkal inkább az az érzésem, hogy ennek meg kell felelni és nem hátradőlni: mennyire jó vagyok... Igazán csak én ismerem a problémáimat, a hiányosságaimat, a hozzáállásomat.

– *Ez azt – is – jelenti, hogy úgyis és mindenképpen álmodozó leszel; illetve: maradsz?*

– Igen, valószínűleg. És az utóbbi egy-két évig ez nem is jelentett problémát, mert volt egy olyan anyagi háttér, ami lehetővé tette, hogy álmodozgathassak. Ennek valamilyen szinten meg is van az értéke, ami nagyon fontos, mert akkoriban nem kellett rágódnom azon, hogy mi lesz holnap. Ez mostanában sajnos nem így van. Ennek oka a műfaj népszerűtlensége, Attila egyéb irányú elfoglaltságai... A lényeg, hogy az Eddával nagyon keveset játszunk. A Jeff Porcaro Emlékeznekarral sokkal többet – általában kétszer annyit – lépünk föl egy évben. Más kérdés, hogy anyagilag az mennyire éri meg.

– *Kevesen gondolnák, hogy ennyire érintenek ezek a realitások.*

– Pedig igen. A számláim az égben vannak.

– *Az utóbbi időben sokszor éreztem, hogy ez feszít téged. Amikor szerzőként dolgozol – ami aligha behatárolható valamely nap valamely időszakára – ki tudod ezeket iktatni a gondolataidból?*

– Nem, nem. Bizonyos pillanatokban igen, de időm legnagyobb részéből nem. Amikor az embernek állandóan kardélen állnak a napjai – és ez nem egy „nyugdíjas” hivatás –, akkor a mindennapjaim gyakran kilátástalanná válnak... És ki az, aki ettől olyan nagyon könnyen el tud vonatkoztatni? Ha csak ideig-óraig is?

– *Ezt nem túl jó hallani.*

– Figyelj, el lehet azért vonatkoztatni, és külön is lehet választani, csak kérdés, hogy ez meddig mehet így? Lehet, hogy eljön egy olyan pillanat, amikor a körülményeim olyanokká válnak, hogy a pénzkeresést kell abszolút előtérbe helyeznem – attól a pillanattól pedig szó sem lesz művészetről.

– *Ez nemcsak akkor fordulhat elő, amikor elveszted a hited abban a tízéves gyerekben, aki kivette a gitárt a fenyő alól?*

– Nem, abban soha nem... Mitől veszteném el a hitemet? Én akkor is – amikor minden nagyon jól működött – pontosan ugyanazt csináltam, amit most. És akkor is ugyanannyit tettem érte, mint most. Most többet teszek érte és ez a sokkal több sem elég. Ha tudnám, hogy ezek a dolgok az én hozzáállásom miatt következtek volna be, akkor elveszíthetném a hitemet. Addig nem veszíthetem el, amíg tudom – bár ez a felelősség elhárításának tűnhet –, hogy a körülmények „áldozata” vagyok. Ez mindannyiunkra vonatkozik. Mindazokra, akik a mai napig nem voltunk hajlandók átállni *arra* az oldalra. Mindazokra, akik nem kívánnak egyszerre ügynökök lenni, és lagziban játszani, mert abban sok pénz van. Olyasmihhez sincs gyomrom, hogy létrehozzak egy „két lány – egy fiú” formációt, akiknek évente írok néhány tingli-tangli lemezt, amivel eljárhatnak hahnizni, én meg leveszem a százalékomat.

Erre még nem vagyok hajlandó, és valószínűleg már nem is leszek. Annyira nehéz pedig soha nem lehet, hogy elveszítsem a hitem abban a tízéves srácban, aki itt, a Pécskő utcában kivette az első gitárját a fa alól.

Marafkó László

PÁRTÁLLADALOM, AVAGY A BIZTONSÁG FÉL EGÉSZSÉG

Akkoriban még a hagyományos biztosítás dukált a külföldi államférfiaknak: időlegesen lezárt utcatorkolatok, posztoló rendőrök a kormány vendégháza felé vezető Istenhegyi úton.

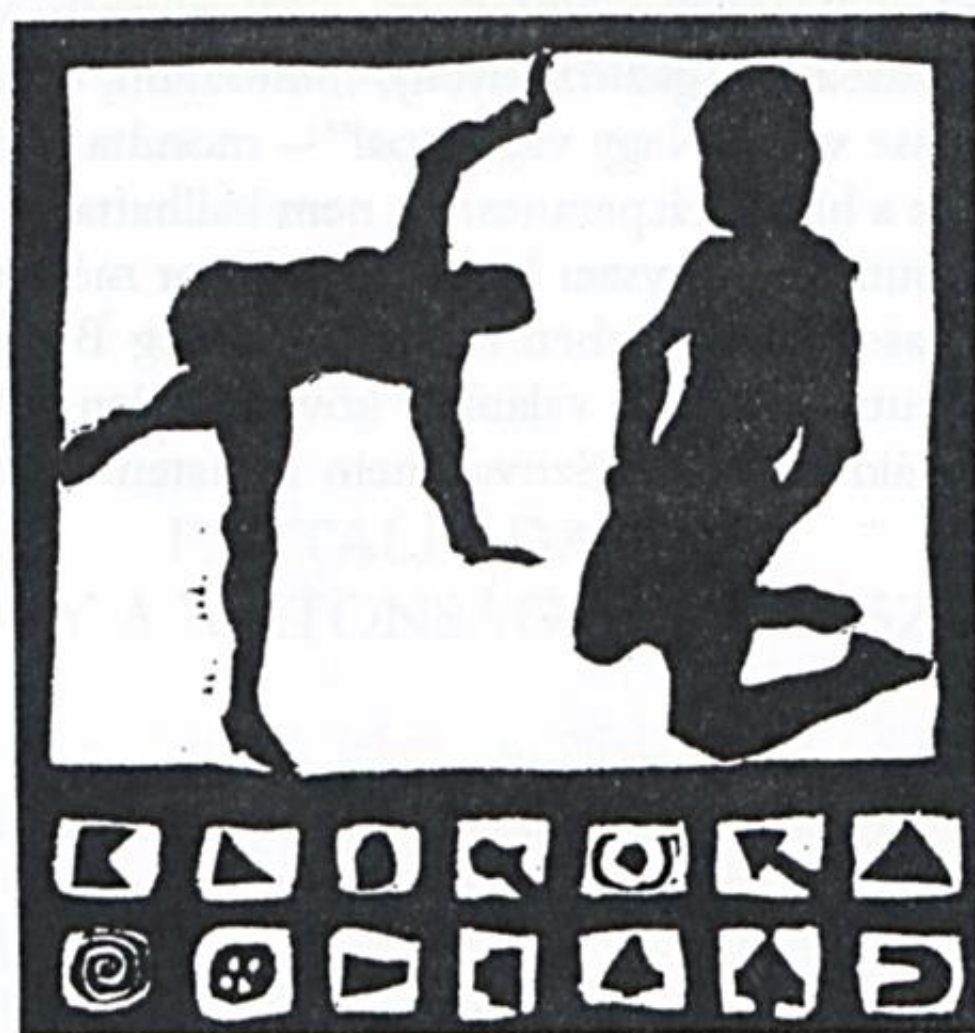
Jó Trabantunkkal, óvodából, bevásárlásból hazafelé töfögtünk, amikor beért minket a konvoj. A teljes útszélességet elfoglaló motoros rendőrök, Mercedes-had, villogó lámpák. S az égből egy érces megafonhang: „Sárga Trabant leáll!” A biztosítást vezető alezredes nyilván az ún. „előfutó”, páncélozott

kocsiból adta az utasítást. A sárga Trabant parancsnoka éppenséggel én voltam, ám épp olyan szakasznál jártunk, ahol jobbra meredek, járda nélküli földrézsű volt, jókora szegélykövekkel, amelyek maradandó, a családi költségvetést hónapokra felborító károsodást okoztak volna a gumijaimban. Sárga Trabant lassított, de töfögött tovább, mögötte a lefékezett szuperkocsi-ármádia, hangtalanul, de vészesen villogó lámpákkal. „Sárga Trabant feláll a járdára!” Ám sárga Trabant parancsnoka megkutyálta magát, annál is inkább, mert a betorkolló utcákban kényszerűségből avagy érdeklődéssel báméskodók vihogása a nép együttérzését sugározta felé. Végül egy ilyen leágazásból kiugrott egy posztos rendőr (mellesleg: súlyos függelemsértés!), és beterelt az ott veszteglők elé elsőnek, a konvoj pedig felszabadult szirénázással nekihömpölygött a hegynek. Mint a lapokból másnap megtudtam, az anti-imperialista harc jemeni tigrise ült a középső, jókora luxuspáncéljárgányban. Sárga Trabant egyszer persze leállt. Ez pár évvel később, Bécsből hazafelé, Budaörs magasságában történt. Éjszaka volt, a gyerekek hátul békésen szunyókáltak, a több órás kerregő zúgás (emlékeznek még a kétüteműek erős kávédaráló hangjára?) majdnem álomba ringatott, amikor hirtelen rángatni kezdett a motor, s kialudt a lámpa. Alig tudtam a padkára evickélni a járgánnyal. Feleségem rémült hangja, ébredező fiam kérdései. „Te, nem a benzin?” – kérdezte nejem. Tartalékra állítottam az elfordítható csapot (akárcsak a konyhában takarékra a gáztűzhelyen), indítóztam, a sárga Trabant újra száguldásra képessé vált. „Nagy vagy, apa!” – mondta fiam, és újra elaludt. Kár, hogy ezt az a biztosításparancsnok nem hallhatta.

Jemeni szövetségesünk, aki egyszer legalább (s akkor még nem volt sejtető, hogy utoljára) lassított menetben csodálhatta meg Buda zöldövezeti szépségeit, a mi bécsi utunk évében valamely követhetetlen célú és felállású véres jemeni belharc áldozata lett. Szóval, nem az Istenhegyi úton kellett volna vigyázni rá!

Waldek Wegrzyn Junior: Hal-Erdő (Lengyelország)
linó, 2002.

Fűrjesi Csaba: Actus Tragedicus
linó, 2002.